

УДК 657.631

Впровадження системи внутрішньогосподарського обліку на підприємствах промисловості

Циганова О.С.

старший викладач кафедри «Облік і економічний аналіз»
Національного університету кораблебудування
імені адмірала С.О. Макарова

У статті розглянуто сучасний стан системи внутрішньогосподарського обліку на підприємствах авіаційної промисловості. Виявлено один із головних недоліків діючої системи. Запропоновано систему збалансованих показників для оцінювання діяльності співробітників підприємства. Визначено підрозділи, які контролюють показники. Схематично зображено взаємозв'язок цільових показників для управління замовленнями.

Ключові слова: система внутрішньогосподарського обліку, підрозділи підприємства, збалансовані показники, взаємозв'язок показників.

Цыганова А.С. ВНЕДРЕНИЕ СИСТЕМЫ ВНУТРИХОЗЯЙСТВЕННОГО УЧЕТА НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

В статье рассмотрено современное состояние системы внутрихозяйственного учета на предприятиях авиационной промышленности. Обнаружен один из главных недостатков действующей системы. Предложена система сбалансированных показателей для оценки деятельности сотрудников предприятия. Определены подразделения, контролирующие показатели. Схематически изображена взаимосвязь целевых показателей для управления заказами.

Ключевые слова: система внутрихозяйственного учета, подразделения предприятия, сбалансированные показатели, взаимосвязь показателей.

Tsyganova O.S. IMPLEMENTATION OF THE INTERNAL ACCOUNTING SYSTEM AT INDUSTRIAL ENTERPRISES

The current state of the internal accounting system at the enterprises of the aviation industry is analyzed. One of the main shortcomings of the current system is found. The balanced scorecard system is suggested to evaluate staff activity. The departments that control performance are identified. Interrelation of order management indicators is depicted.

Keywords: internal accounting system, departments, balanced scorecard, interrelation of indicators.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Внутрішньогосподарський облік на відміну від будь-яких інших видів обліку в сучасних умовах є найбільш комплексним і фундаментальним в управлінській діяльності, оскільки він орієнтується не стільки на зовнішніх споживачів інформації, скільки на задоволення потреб апарату управління підприємством. Результати, отримані від впровадження системи внутрішньогосподарського обліку, дають можливість розставити пріоритети в діяльності підприємства, забезпечити перспективу його стабільного розвитку в майбутньому.

Внутрішньогосподарський облік є основою стратегією і тактикою, без яких не може ефективно існувати жодне сучасне підприємство. Але у керівництва та власників підприємств авіаційної промисловості виникають складнощі під час постановки внутрішньогосподарського обліку, оскільки не існує загальноприйнятих правил його організації та

ведення. Вітчизняна авіаційна промисловість є стратегічно важливою галуззю української економіки. Сьогодні вона може забезпечити Україні успішну конкуренцію із зарубіжними країнами на світовому ринку наукоємної продукції. Таким чином, упровадження ефективної системи внутрішньогосподарського обліку ще раз доводить свою необхідність і актуальність на сучасному етапі функціонування підприємств авіаційної промисловості, а також розвитку економіки України в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками економічна сутність, роль, значення, побудова системи внутрішньогосподарського обліку розглядалися у працях українських учених М.Т. Білухи, Ф.Ф. Бутинця, С.Ф. Голова, М.В. Кужельного, В.Г. Лінника, Є.В. Мниха, Л.В. Нападовської, М.С. Пушкаря, В.В. Сопка, М.Г. Чумаченка та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте огляд публіка-

цій із досліджуваної тематики підтверджує недостатність наукових розробок із питань вирішення проблем ефективної організації системи внутрішньогосподарського обліку та вимагає додаткового дослідження, адже внутрішньогосподарський облік є ефективним, якщо він дає змогу полегшити досягнення цілей підприємства за якомога менших витрат на організацію та функціонування самого обліку.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження діючої системи внутрішньогосподарського обліку на підприємстві авіаційної промисловості та пошук пропозицій із підвищення її ефективності.

Виклад основного матеріалу дослідження. На підприємстві, яке досліджується, система внутрішньогосподарського обліку представлена сукупністю таких підсистем:

- нормування (відділ нормативної собівартості);
- планування (планово-економічний відділ, відділ маркетингу);
- стратегічне планування (бюро перспективного маркетингу, планово-економічний відділ);
- облік (бухгалтерія);
- мотивація (відділ організації праці та заробітної плати, планово-економічний відділ);
- аналіз (планово-економічний відділ, відділ нормативної собівартості, відділ маркетингу);
- контроль (планово-економічний відділ, відділ організації праці та заробітної плати, відділ нормативної собівартості).

Таким чином, на підприємстві авіаційної промисловості функції з ведення внутрішньогосподарського обліку покладені на співробітників різних структурних підрозділів.

На підприємстві авіаційної промисловості не існує облікової політики з внутрішньогосподарського обліку. Проте для кожного вищенаведеного підрозділу розроблені положення, що регламентують їх роботу.

Відділ нормативної собівартості здійснює:

- нормування технологічних процесів заготівельних, механообробних та збірно-зварювальних робіт за всіма цехами;
- аналіз якості норм, які застосовуються;
- аналіз виконання діючих норм часу;
- формування нормативу із собівартості на всю продукцію;
- розрахунок трудових витрат основних робочих-почасовиків;
- розрахунок матеріальних витрат на всі види продукції;

- розрахунок та аналіз рентабельності за видами готової продукції;

- подання звітності у встановлені терміни тощо [1, с. 95–107].

До функцій планово-економічного відділу відносяться:

- підготовка проектів перспективних, річних, квартальних і місячних планів операційної, фінансової і інвестиційної діяльності підприємства;
- розробка поточних планів виробництва за об'ємом, номенклатурою, собівартістю, прибутком;
- складання техпромфінплану підприємства, розробка комплексного плану соціально-економічного розвитку підприємства;
- доведення показників плану до підрозділів підприємства;
- проведення комплексного економічного аналізу всіх видів діяльності підприємства з розробкою заходів з ефективного використання капітальних інвестицій, матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, підвищення конкурентоспроможності продукції, що випускається, продуктивності праці, зниження операційних витрат, підвищення рентабельності виробництва, збільшення прибутку, усунення втрат і непродуктивних витрат;
- організація контролю виконання підрозділами підприємства планових показників та подання звітності в установленні терміни тощо [2, с. 86–87].

Бюро перспективного маркетингу займається:

- збором інформації про потреби в продукції, що випускається, на довгостроковий період;
- розробкою прогнозного об'єму потреб покупців у продукції, що випускається, на вітчизняному ринку з урахуванням номенклатури на довгостроковий період;
- прогнозуванням перспективних ринків збуту продукції та поданням відповідних даних у відділ маркетингу;
- розробкою пропозицій щодо зняття з виробництва морально застарілої продукції, яка не має попиту у покупців, та пропозицій щодо освоєння нової продукції.

До функцій відділу маркетингу відносяться:

- формування портфелів замовлень в об'ємах та номенклатурі відповідно до затвердженого річного плану виробництва;
- збір інформації про конкурентів;
- виявлення сильних і слабких сторін конкурентів;
- проведення аналізу існуючих мереж збуту продукції;

– визначення рівня конкуренції продукції, що випускається, тощо [3, с. 52].

У бухгалтерії формуються фактичні дані про діяльність підприємства, які використовуються різними підрозділами для проведення ними відповідних аналітичних робіт. Особливе значення має облік витрат, за даними якого у внутрішньогосподарському обліку виконуються контрольні-аналітичні завдання з метою зниження операційних витрат. Облік витрат ведеться

за замовленнями, місцями виникнення та статтями витрат.

На підприємствах авіаційної промисловості не застосовується індивідуальний план рахунків внутрішньогосподарського обліку. Для отримання аналітичних даних у робочому плані рахунків передбачені аналітичні рахунки.

Дії відділу організації праці та заробітної плати спрямовані на посилення матеріальної і моральної зацікавленості співробітників

Таблиця 1

Цільові показники оцінювання діяльності працівників підприємства авіаційної промисловості

Аспекти діяльності	Цільові показники	Підрозділи / особи, які контролюють показники
Фінанси	а) собівартість замовлення б) ціна замовлення в) рентабельність замовлення за чистим прибутком	відділ матеріально-технічного постачання, відділ нормативної собівартості, планово-економічний відділ, відділ головного технолога, начальники виробничих цехів
Покупці	а) об'єм замовлення; б) технічні характеристики замовлення: габаритні розміри, маса; в) показники якості замовлення: відсоток браку, відсоток повернутої покупцем продукції; г) термін виконання замовлення: термін підготовки документації, термін постачання сировини та матеріалів у виробництво, технологічний цикл виготовлення продукції, термін доставки замовлення покупцю	відділ технічного контролю, планово-економічний відділ, відділ маркетингу
Внутрішні процеси	а) показники контролю виготовленої продукції: величина відхилення за кількістю, технічними характеристиками; б) показники використання прогресивних технологічних процесів: коефіцієнт витрачання матеріалів, термін придатності виготовленої продукції, продуктивність праці; в) показники використання прогресивного обладнання: коефіцієнт технічної готовності обладнання, ефективний фонд часу роботи обладнання, коефіцієнт автоматизації основних засобів; г) показники рівня браку: питома вага бракованої продукції в загальному її випуску згідно із замовленням; частка бракованої продукції в загальній собівартості замовлення; д) показники своєчасності виконання замовлення: відхилення терміну виконання замовлення в цілому та за кожним видом продукції, який входить до замовлення	відділ технічного контролю, відділ матеріально-технічного постачання, відділ нормативної собівартості, планово-економічний відділ, відділ головного технолога, начальники виробничих цехів
Кадри	а) показники мотивації персоналу: виплати за якісне виконання робіт, за вирішення фінансово-економічних питань, за підвищення ефективності виробництва; б) навчання працівників підприємства: сума витрат на навчання; кількість працівників, які пройшли навчання	відділ кадрів, відділ організації праці та заробітної плати, начальники кожного структурного підрозділу

у виконанні виробничих планів, договірних зобов'язань, підвищення ефективності виробництва та якості роботи, яка виконується. Основним завданням цього підрозділу є розробка показників оцінки результатів роботи співробітників та умов їх стимулювання [4, с. 34].

Одним із головних недоліків існуючої системи внутрішньогосподарського обліку на підприємстві авіаційної промисловості є потреба менеджерів в інформації, придатній для якісного управління замовленнями (оскільки таке підприємство працює за замовленнями, тобто здійснює виготовлення продукції відповідно до специфікацій покупців). На нашу думку, вирішити це завдання можливо, застосувавши один з інструментів управлінського обліку – систему збалансованих показників. Ця система дасть змогу контролювати дії співробітників підприємства за чотирма напрямками: фінанси; покупці; внутрішні процеси; кадри. За кожним напрямком необхідно знайти відповіді на питання, які допоможуть сформулювати основні показники в системі:

1. Фінанси: Який прибуток планується отримати, прийнявши рішення про виконання замовлення?

2. Покупці: Які вимоги покупця щодо замовлення необхідно виконати, щоб задовольнити його потреби?

3. Внутрішні процеси: Які заходи необхідно провести на підприємстві для виконання конкретного замовлення?

4. Кадри: Що необхідно зробити, щоб співробітники підприємства ефективно виконували свої обов'язки, які стосуються виконання конкретного замовлення?

Для того щоб оцінювати діяльність працівників за кожним із чотирьох напрямів, ми пропонуємо використати показники, наведені в табл. 1 [5, с. 194, 361–362; 6, с. 62, 79, 89, 119].

Перелік запропонованих показників не є вичерпним, тому він повинен коригуватися залежно від індивідуальних вимог до замовлення та вимог керівництва підприємства авіаційної промисловості до інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень.

Після формування системи показників, за допомогою яких оцінюється ефективність виконання замовлення, визначаються цільові значення кожного показника. Порівняння запланованого значення з фактичним дає змогу виділити показники, яким потрібно приділити особливу увагу.

Взаємозв'язок системи збалансованих показників для управління замовленнями на підприємстві авіаційної промисловості можна відобразити таким чином (рис. 1).

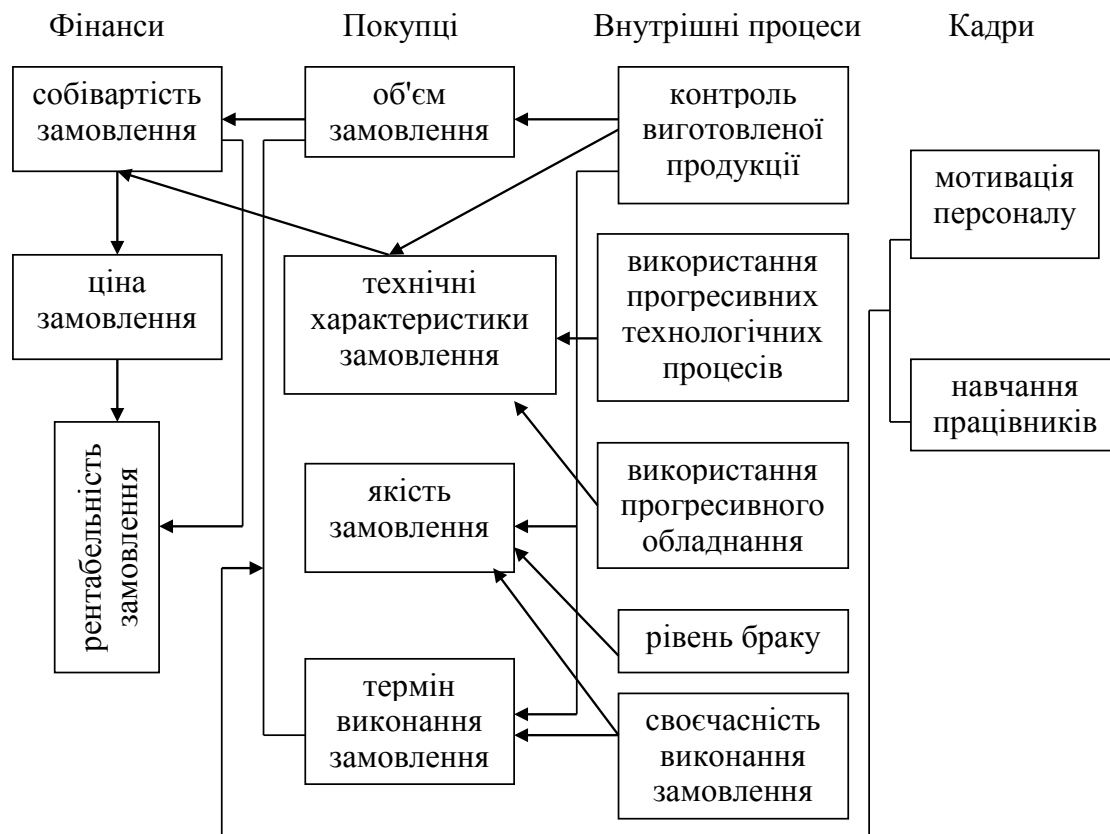

Рис. 1. Взаємозв'язок збалансованих показників для управління замовленнями

Висновки з цього дослідження. Запропоновану систему збалансованих показників доцільно використовувати для кожного окремого замовлення на підприємстві авіаційної промисловості. Всі показники повинні служити орієнтиром для співробітників у процесі виконання замовлення, а їх дотримання має бути гарантією найточнішого виконання замовлення згідно з вимогами покупця.

У подальшому на підприємстві авіаційної промисловості доцільно розробити Положення про матеріальне стимулювання праці співробітників, в якому будуть прописані основні показники та розміри такого стимулювання. А для того щоб таке Положення ефективно застосовувалося, потрібно проводити аналіз роботи підрозділів та співробітників згідно із запропонованими показниками.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: [навч. посіб.] / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал; 2-е вид. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.
2. Внутрішньогосподарський контроль: [навч. посіб.] / Л.В. Гуцаленко, М.М. Коцупатрий, У.О. Марчук. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 496 с.
3. Біловодська О.А. Маркетинговий менеджмент: [навч. посіб.] / О.А. Біловодська. – К.: Знання, 2010. – 332 с.
4. Щёкин Г.В. Основы кадрового менеджмента: [учебник] / Г.В. Щёкин; 5-е изд. – К.: МАУП, 2004. – 280 с.
5. Чумаченко М.Г. Економічний аналіз: [навч. посіб.] / М.А. Болюх [та ін.]; ред. М.Г. Чумаченко; 2-е вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2003. – 556 с.
6. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз: [навч. посіб.] / Б.Є. Грабовецький. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.